

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ME'YORIY –HUQUQIY ASOSLARI

Abdulxamidova Nodira - Oriental universiteti magistranti

Annotatsiya: Muallif tomonidan ushbu maqolada oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan ko'rsatmalar, imkoniyatlar va omillarni, oziq-ovqat xavfsizligining ko'p qirrali jihatlarini, jumladan, me'yoriy-huquqiy bazalarni, texnologik yutuqlarni, ta'minot zanjirini boshqarish amaliyotini va iste'molchilarni xabardor qilish tashabbuslari o'rganilgan. Oziq-ovqat xavfsizligi xavflarini kamaytirish va iste'molchilarning oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizligi va sifatiga ishonchini oshirish uchun qo'llaniladigan strategiyalar va aralashuvlar haqida keng qamrovli tushunchalar berishga qaratilgan.

Tayanch iboralar: barqaror rivojlanish, global inqirozlar, oziq-ovqat xavfsizligi, oziq-ovqat ta'minoti zanjiri, qishloq xo'jaligi; normativ muvofiqlik, normativ-huquqiy bazalar, oziq-ovqat sanoati, iste'molchilar huquqlari,

Oziq-ovqat xavfsizligi global miqyosda muhim muammo bo'lib, mikroblar bilan ifloslanish, kimyoviy xavf-xatarlar, oziq-ovqat firibgarligi va soxtalashtirish kabi turli o'lchovlarni o'z ichiga oladi. Oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizligini ta'minlash aholi salomatligini himoya qilish, iste'molchilar ishonchini saqlash va oziq-ovqat sanoatida iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish uchun zarurdir. Ushbu maqola oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash, tartibga solish landshaftini tahlil qilish, texnologik innovatsiyalar, ta'minot zanjirini boshqarish amaliyoti va oziq-ovqat xavfsizligi natijalarini shakllantiradigan iste'molchilarning imkoniyatlarini kengaytirish tashabbuslari uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan ko'rsatmalar, imkoniyatlar va omillarni o'rganadi.

Me'yoriy-huquqiy bazalar oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi, bu davlat organlari tomonidan milliy, mintaqaviy va xalqaro darajada o'rnatilgan qonunlar, qoidalar, standartlar va ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi. Me'yoriy-huquqiy bazaning asosiy tarkibiy qismlariga oziq-ovqat xavfsizligi standartlari (masalan, Codex Alimentarius), tekshirish va qo'llash mexanizmlari, etiketka talablari va kuzatuv tizimlari kiradi. Bundan tashqari, oziq-ovqat va farmatsevtika idorasi (FDA), Amerika Qo'shma Shtatlari Qishloq xo'jaligi departamenti (USDA) va Evropa oziq-ovqat xavfsizligi boshqarmasi (EFSA) kabi tartibga soluvchi idoralar oziq-ovqat xavfsizligi qoidalariga rioya qilishni nazorat qilish va paydo bo'ladigan xavf va muammolarga javob berish vazifasini yuklaydi. oziq-ovqat ta'minoti zanjirida.

Texnologik taraqqiyot oziq-ovqat mahsulotlari bilan bog'liq xavflarni aniqlash, monitoring qilish va nazorat qilishni yaxshilash orqali oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini oshirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Tez diagnostika testlari, molekulyar tiplash texnikasi, blokcheyn texnologiyasi va sensorga asoslangan monitoring tizimlari kabi innovatsiyalar oziq-ovqat mahsulotlaridagi ifloslantiruvchi moddalar va ifloslantiruvchi moddalarni yanada samarali va aniq aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash texnologiyalaridagi yutuqlar, masalan, yuqori bosimli ishlov berish (GES), nurlanish va sovuq plazma bilan ishlov berish, mikrobial xavflarni kamaytirishi va tez buziladigan oziq-ovqatlarning saqlash muddatini uzaytirishi mumkin. Texnologiyaning kuchidan foydalangan holda, oziq-ovqat ishlab chiqaruvchilari va tartibga soluvchilar oziq-ovqat xavfsizligi natijalarini yaxshilashlari va oziq-ovqat sanoatida paydo bo'lgan muammolarni hal qilishlari mumkin.

Barqaror rivojlanishda ta'minot zanjirini samarali boshqarish oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, tarqatish va chakana savdo jarayonlarida xavfsizligini ta'minlash uchun juda muhimdir. Good Agricultural Practices (GAPs), Good Manufacturing Practices (GMPs), Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP) va kuzatuv tizimlari kabi ta'minot zanjirini boshqarish amaliyotlari ta'minot zanjirining turli bosqichlarida oziq-ovqat xavfsizligi xavflarini proaktiv aniqlash va yumshatish imkonini beradi. Bundan tashqari, ta'minot zanjirining shaffofligi va manfaatdor tomonlar, jumladan fermerlar, qayta ishlovchilar, distribyutorlar, chakana sotuvchilar va tartibga soluvchilar o'rtasidagi hamkorlik oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liq hodisalar yoki qaytarib olish holatlarida javobgarlik va kuzatuvni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Iste'molchilar huquqlarini oshirish va ta'lim tashabbuslari: Iste'molchilarning imkoniyatlarini kengaytirish va ta'lim tashabbuslari iste'molchilar o'rtasida oziq-ovqat xavfsizligi xabardorligini va xatti-harakatlarini o'zgartirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Oziq-ovqat xavfsizligi natijalariga bir qancha omillar ta'sir qiladi, jumladan, oziq-ovqat ta'minoti zanjirining globallashuvi, iqlim o'zgarishi, texnologik murakkablik, tartibga solish talablariga muvofiqligi va iste'molchilarning xatti-harakatlari. Globallashuv oziq-ovqat ta'minoti zanjirining murakkabligi va o'zaro bog'liqligini oshirib, oziq-ovqat xavfsizligi xavflari uchun kuzatuv va javobgarlikni ta'minlashda muammolarni keltirib chiqardi. Iqlim o'zgarishi oziq-ovqat xavfsizligiga harorat va yog'ingarchilik shakllarining o'zgarishi orqali ta'sir qiladi, qishloq xo'jaligi muhitida oziq-ovqat patogenlari va ifloslantiruvchi moddalarning tarqalishiga ta'sir qiladi. Bundan tashqari, texnologik murakkablik genetik jihatdan o'zgartirilgan organizmlar (GMO), nanotexnologiyaga asoslangan oziq-ovqat qo'shimchalari va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashning yangi usullari xavfsizligini ta'minlashda yangi muammolarni keltirib chiqaradi. Normativ muvofiqlik oziq-ovqat xavfsizligi

standartlari va qoidalariga rioya etilishini ta'minlash uchun muhim bo'lib, nazorat qiluvchi organlarning doimiy monitoringini, ijrosini ta'minlash va salohiyatni oshirish sa'y-harakatlarini talab qiladi. Nihoyat, iste'molchilarning xulq-atvori va tushunchalari oziq-ovqat xavfsizligi natijalariga ta'sir qiladi, bu esa xavfsiz oziq-ovqat amaliyotini targ'ib qilishda iste'molchilarni o'qitish, jalb qilish va vakolatlarni kuchaytirish muhimligini va oziq-ovqat xavfsizligining yuqori standartlariga bo'lgan talabni ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash me'yoriy-huquqiy bazalarni, texnologik yutuqlarni, ta'minot zanjirini boshqarish amaliyotini va iste'molchilarning imkoniyatlarini kengaytirish tashabbuslarini birlashtiradigan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Ko'rsatmalarni amalga oshirish, imkoniyatlardan foydalanish va oziq-ovqat xavfsizligi natijalariga ta'sir etuvchi omillarni bartaraf etish orqali manfaatdor tomonlar oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizligi va sifatini oshirishi, aholi salomatligini himoya qilishi va iste'molchilarning oziq-ovqat ta'minoti zanjiri yaxlitligiga ishonchini saqlab qolishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. ФАО, МФСР, ЮНИСЕФ, ВПП и ВОЗ, (2021). Краткий обзор. Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире – 2021. Преобразование продовольственных систем в интересах обеспечения продовольственной безопасности, улучшения питания и экономической доступности здоровых рационов питания для всех. Рим, ФАО. <https://doi.org/10.4060/cb5409ru>.

2. Mirziyoev Sh.M. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash ishlarini kuchaytirish, baliqchilik tarmog'ini qo'llab-quvvatlashni kengaytirishga ko'rsatma berildi. 2021 yil 20 dekabr. <https://president.uz/uz/lists/view/4839>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.01.2023 yildagi PQ-22-son. Oziq-ovqat texnologiyasi va muhandisligi xalqaro institutini tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida

4. S.S.G'ulomov, D.S. Almatova "Mintaqalar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda innovatsiyalarning roli." // O'zbekiston Respublikasi agrosanoat majmuasi tarmoqlorida innovatsion boshqaruv faoliyatini modernizatsiyalash va rivojlantirish lari mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari (1-qism). T.: TDAU.- 2014y., 15-aprel.

5. FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS Rome, 2010.